

IK BEN MIJN BABY NOOIT VERGETEN

Voor het verdriet van vrouwen die hun baby tijdens de zwangerschap of rond de geboorte verloren, was tot ver in de jaren tachtig weinig aandacht. "Het was een andere tijd, waarin veel mensen dachten: als je een kind verliest, probeer je het gewoon maar opnieuw."

TEKST DENISE HILHORST FOTOGRAFIE ROBERT ALEXANDER

Het besef dat de dood van een baby voor ouders een groot verlies is, kwam pas halverwege de jaren tachtig

Elke dag overlijden in ons land drie à vier baby's rond de geboorte. Dat dit een levenslange impact heeft op de ouders is lange tijd niet onderkend, vertelt Anneke Avis, auteur van het boek *En zwijgen was het antwoord*. In 2003 overleed haar zoon, zes dagen na zijn geboorte. Een paar jaar later ontmoette ze op een treinstationnetje in Italië een oudere Nederlandse vrouw. "We raakten aan de praat en ze vroeg of ik kinderen had. Ik antwoordde dat ik er twee had, één hier en één boven,

waarbij ik met mijn vinger naar de lucht wees. De vrouw begon meteen te vertellen over haar dochtertje dat ze in 1964 bij de geboorte had verloren. De tranen stonden in haar ogen. Ze had het kindje nooit gezien, en er nooit met anderen over gesproken. Dat raakte me." De ontmoeting bracht Anneke op het idee om ouders te interviewen die tussen 1945 en 1970 een baby hadden verloren rondom de geboorte en er een boek over te schrijven.

Verborgene herinneringen

"De naoorlogse jaren stonden in het teken van de wederopbouw", vertelt Anneke. "Hard werken, niet klagen en tevreden zijn met wat je hebt. Voor gevoelens van verdriet was nauwelijks tijd. Je rouwde in stilte." De moeders die ze voor haar boek sprak, vertelden dat zij hun overleden baby niet mochten zien of vasthouden, omdat artsen en verpleegkundigen oprecht dachten dat dit beter was. Dan zouden ze het gemakkelijker kunnen vergeten en opnieuw beginnen, was de gedachte. De moeders wisten vaak niet wat er na de bevalling met hun baby was gebeurd; de vader had bijvoorbeeld voor de begrafenis gezorgd terwijl de moeder nog in het kraambed lag. Er waren geen foto's van de baby, en vaak niet eens een geboorteakte, ook al had het kindje even geleefd. "Alsof het nooit was gebeurd." Vlak na de geboorte kwamen de grootouders misschien nog langs en stuurde een enkeling een brief, maar bezoek kwam er nauwelijks en al snel vroegen mensen er niet meer naar, weet Anneke. "Eén vrouw vertelde dat zij en haar man op bezoek gingen bij vrienden met een baby. Die hadden de babyspullen opgeborgen. Andere mensen wilden dus wel begrip tonen, maar wisten niet hoe."

Beste bedoelingen

Dat ouders hun overleden baby niet vergeten, heeft de toekomst uitgewezen. Een gynaecoloog die Anneke voor haar boek interviewde, vertelde dat hij vrouwen van rond de zeventig, tachtig jaar op zijn spreekuur kreeg die hem vroegen: "Waar is mijn kind gebleven?" Anneke: "Mensen handelden met de beste bedoelingen,

"DE BEGRAFENIS WERD DOOR HET ZIEKENHUIS GEREGLD, DAT WAS NORMAAL, ZEIDEN ZE"

Rebecca (52) beviel in 1986 van haar dochter Priscilla, die was overleden in de buik.

"Vier weken voordat ik was uitgerkend, stuurde de verloskundige me naar de gynaecoloog voor een echo. Ze dacht aan een tweeling, zo dik was ik. Op de echo zag de gynaecoloog dat mijn kindje was overleden. Ik was helemaal overstuur, maar hij zei heel bot dat ik rustig moest blijven en deed de deur dicht omdat ik zo schreeuwde. De volgende dag werd ik ingeleid en moest ik bevallen van

een dood meisje. Ik weet weinig meer van de bevalling, ik was helemaal gedrogeerd. Priscilla werd geboren en ze zeiden dat ik beter niet kon kijken. Ik ging er niet tegenin, ik was ook nog erg jong. De begrafenis werd door het ziekenhuis geregeld, dat was normaal, zeiden ze. Later kreeg ik bericht dat ze begraven was in een naamloos grafje in Schiedam. Thuis hadden mijn schoonmoeder en schoonzus de babykamer leeggehaald. Het was net of het allemaal een nare droom was geweest, alsof Priscilla nooit had bestaan."

“DAT HIJ ALLEEN WAS TOEN HIJ OVERLEED, IS MOEILIJK TE VERDRAGEN”

Louise (69) beviel in 1981 na 25 weken zwangerschap van haar zoon Valentijn.

“Ik was 24 weken zwanger toen ik op het toilet ontdekte dat ik bloedde. In het ziekenhuis bleek dat ik zes centimeter ontsluiting had. Ik kreeg een bandje om mijn baarmoedermond om de bevalling tegen te houden. Daarna heb ik een week aan de weeënremmers gelegen. Toch werd Valentijn geboren. Ik heb dat kleine mannetje van 27 centimeter in mijn armen gehad, alles zat erop en eraan. Hij leefde nog en pruttelde zelfs wat. Al snel werd hij bij me weggehaald, niemand zei waarom. Mijn man ging naar huis om onze dochter en pleegdochter op te vangen. Kort daarna kwam er een verpleegster die zei: ‘Uw zoontje is overleden.’ Dat hij alleen was toen hij overleed, en ik ook, is moeilijk te verdragen. Ik heb hem niet meer teruggekregen. Gelukkig heb ik gevraagd waar hij was gebleven. Hij lag in het uitvaartcentrum, in een veel te grote kist. Daar heb ik één foto van hem gemaakt. Daarna ging het leven verder, ik heb het lang verdrongen. Pas na een jaar of twintig heb ik het contact met Valentijn hersteld. Ik heb zijn foto weer tevoorschijn gehaald en bezoek regelmatig zijn grafje.”

maar het psychosociale bewustzijn was nog niet zo goed ontwikkeld als nu. In die tijd waren mensen volgzamer, zeker als een arts of verpleegkundige iets tegen je zei. Er werd vóór mensen beslist, niet sámen met mensen.” Zo sprak Anneke een vrouw wier overleden baby in een bedje op de zolder lag. “Haar man ging af en toe even bij het kindje zitten, maar zij lag beneden op bed. In die tijd mochten vrouwen acht tot tien dagen niet van het kraambed af. Achteraf gezien begreep deze vrouw niet dat ze niet uit haar bed is gestapt om naar haar kindje toe te gaan.”

Besef is doorgedrongen

“Het overlijden van een baby is tegenwoordig gelukkig niet meer door stilte omhuld”, zegt Jeannette Rietberg. Haar oudste zoon overleed vijf dagen na zijn geboorte. Jeannette schreef het boek *Altijd een kind te kort* en is één van de initiatiefnemers van de wetswijziging rond registratie van doodgeboren baby's. In 2018 startte ze samen met andere ervaringsdeskundige ouders en geboortezorgverleners het Kenniscentrum Babysterfte 'Stille Levens'. Deze organisatie biedt steun en informatie aan iedereen die te maken krijgt met het overlijden van een baby. “Pas halverwege de jaren tachtig groeide geleidelijk het bewustzijn dat de dood van een baby voor ouders een groot verlies is”, vertelt Jeannette. “Daardoor is er veel meer aandacht voor gekomen, zowel bij zorgverleners als in de maatschappij. Tegenwoordig krijgen ouders de keuze om hun baby te zien en vast te houden en om herinneringen te maken door foto's te nemen en hand- en voetafdrukken te laten maken. Het is nu

ook heel gewoon om de baby thuis op te baren en een uitvaart te organiseren waar de omgeving bij betrokken wordt. Wat je de laatste tijd steeds vaker ziet, is schaduwfotografie: hierbij wordt het silhouet van het gemiste kind geplaatst in een gezinsfoto.” Anneke: “Toen mijn zoontje overleed, wezen juist de verpleegkundigen mij erop dat ik veel foto's moest maken. Als niemand iets zegt, denk je daar misschien niet aan.” Ze is dan ook blij dat naast de medische zorg de sociaal-emotionele zorg een duidelijke plek heeft gekregen bij verlies van een baby in de zwangerschap of rond de geboorte. “Het is een ingrijpende gebeurtenis; kundige en liefdevolle zorg is dan essentieel. Ouders zullen daardoor ervaren dat hun kind bij hen mag horen. Dat het er mag zijn.”

Op stillelevens.nl is gratis de brochure *Verdriet van lang geleden* te downloaden.

Registratie is mogelijk

Vanaf begin 2019 hebben ouders de keuze om hun doodgeboren baby te laten registreren in de Basisregistratie Personen (BRP), ongeacht de duur van de zwangerschap. Dit geldt met terugwerkende kracht ook voor baby's die voor 2019 zijn geboren.

Vroeger mochten moeders hun overleden baby niet zien of vasthouden

Lia
**“IK WAS BLIJ DAT IK MIJN DOCHTER
 KON STEUNEN OP EEN MANIER DIE
 IK ZELF NIET HAD ERVAREN”**

Lia Hurrelbrinck (60) beviel in 1983 van haar oudste dochter Chantal, die in de 38e week in haar buik was overleden. Toen ook haar dochter Charlotte haar baby verloor, ontdekte Lia hoe anders er tegenwoordig mee wordt omgegaan.

Lia: “Mijn dochter Charlotte werd niet gemakkelijk zwanger. Toen het eindelijk zover was, kreeg ze al met 24 weken weeën en werd ze met spoed naar het ziekenhuis gebracht. Ik was vreselijk bang dat het kindje dood geboren zou worden. Het greep me enorm aan, en niet alleen omdat ik bang was om mijn kleinkind te verliezen. Het was ook alsof ik daar zelf weer lag. Want toen ik 38 weken zwanger was, ben ik bevallen van mijn oudste dochter, die was overleden in mijn buik.”

Geen uitleg

“Op een dag voelde ik mijn baby ineens niet meer bewegen. De dag erop ging ik naar de huisarts. Zijn plaatsvervanger deed het af met: ‘Ik hoor het hartje nog, het kind heeft gewoon even wat ruimtegebrek.’ Een paar dagen later ben ik nog een keer gegaan, omdat ik er toch niet gerust op was. En toen hoorde hij niets meer. In het ziekenhuis vertelden ze me na een paar echo’s dat de baby was overleden. De volgende dag werd de bevalling opgewekt, zonder dat iemand uitlegde wat er precies zou gebeuren. Ik lag heel geconcentreerd te puffen, met mijn ogen dicht. Toen ik toch even keek, hing er ineens een groot wit laken tussen mijn buik en mijn benen. Ik mocht dus mijn kindje niet zien. Heel naar vond ik dat. Maar ik ging alweer op in de volgende wee. Aan het einde zei de verpleegkundige: ‘Nog even persen en dan heb je je kleintje.’ Maar ik kreeg helemaal geen kleintje.”

Ik snap je

“Gelukkig ging het bij Charlottes bevalling totaal anders. Er stond een hele rits dokters en verpleegkundigen aan haar bed, die allemaal even aardig en zorgzaam waren. Ze legden alles uit wat ze deden en leefden heel erg met haar mee. Voor mij was het confronterend, maar ik was blij dat ik erbij kon zijn, dat ik haar kon steunen op een manier die ik zelf niet had ervaren. Ik heb haar hand gepakt en gezegd: ‘Kijk mij

maar aan, ik snap je.’ Ik kon woorden geven aan haar gevoel, omdat ik het zelf had meegemaakt. Toen ik moest bevallen, vroeg niemand hoe ik me voelde. Ik heb mijn dochter, Chantal noemden we haar, zelfs niet eens meer gezien. Ik wilde haar na mijn bevalling even vasthouden, maar dat ging niet meer, want ze waren al aan het onderzoeken waaraan ze was overleden.”

Geen miskraam

“Mijn kleindochter, Roxanne heet ze, werd levend geboren, maar ze heeft helaas maar vier weken bij ons mogen zijn. Ze was nog zo klein, haar gezondheid was te zwak. Haar dood heeft veel bij me losgemaakt. Wij hebben geen enkele foto van Chantal, van Roxanne is er gelukkig veel meer. Een fotoboek, een video, gipsafdrukken van haar handjes en voetjes. Ik vind dat zo mooi voor Charlotte en haar man. Maar ik was nu eenmaal in een andere tijd jong. In een tijd waarin veel mensen dachten: als je een kind verliest, probeer je het maar gewoon opnieuw. Iedereen noemde het ook een miskraam. Dat vond ik zó pijnlijk. Een miskraam is geen zeven pond en vijftig centimeter.”

Iedereen leefde mee

“Vrij snel nadat ik Chantal had verloren, raakte ik zwanger van Charlotte. Blij kon ik niet zijn: ik was nog volop in de rouw. Pas na haar geboorte ben ik professionele hulp gaan zoeken. Ik was voor de buitenwereld een liefdevolle moeder, maar ik kon me niet aan Charlotte binden. Maar weinig mensen hadden in de gaten hoe verdrietig ik was. Met mijn man – inmiddels mijn ex – kon ik er niet over praten, voor hem was het klaar. Het verdriet van Charlotte mag er gelukkig wel zijn. Bij de crematie van Roxanne waren veel mensen, iedereen leefde mee. De crematie van Chantal hebben we destijds met z’n tweeën gedaan, omdat mijn man dat toen zo wilde. Achteraf gezien had ik graag wat meer mensen om me heen gehad. Mijn ouders bijvoorbeeld. Zoals wij het hebben gedaan was wel erg eenzaam. De crematie van Roxanne was in hetzelfde crematorium als de crematie van Chantal. Die dag heb ik afscheid genomen van mijn kleindochter, maar ook opnieuw van mijn oudste dochter. Dat heeft me veel rust gegeven. Het is goed zo.”

An
**“GELUKKIG HEEFT KIMBERLEY HET
 NIET ALLEEN HOEVEN DOEN”**

An Bouma (61) verloor twee keer een zoon tijdens de zwangerschap. Haar jongste dochter Kimberly verloor haar zontje Pax toen ze 17 weken zwanger was.

An: “Twee jaar geleden kreeg Kimberly, mijn jongste dochter, verontrustend nieuws. Ze was toen twaalf weken zwanger. Uit bloedonderzoek bleek dat ze Kell-antistoffen had. De antistoffen breken de rode bloedlichaampjes van de baby af en zorgen ervoor dat de baby zelf ook geen rode bloedlichaampjes meer kan aanmaken. De baby – een jongetje – kreeg met zestien weken een bloedtransfusie via een bloedvat in zijn lever. In de zeventiende week bleek dat het kleine mannetje het niet had gered. De volgende dag moest Kimberly bevallen. Ik wilde er koste wat het kost bij zijn om haar te steunen. Ik was blij dat ik er voor haar kon en mocht zijn, want dat was bij mij helaas anders.”

Weggepoetst

“Ik ben zelf ook twee keer een zoon verloren tijdens de zwangerschap. Beide keren was ik ongeveer even lang zwanger als Kimberly. Tijdens mijn eerste zwangerschap werd ik na zestien weken opgenomen in het ziekenhuis omdat ik bloed verloor. Het bloeden werd steeds erger, en ik had vreselijke buikpijn. ‘Kunnen jullie alsjeblieft mijn man bellen?’, vroeg ik. Dat vonden ze maar onzin. Het was nacht, en daar gingen ze hem niet voor wakker maken. Ik verloor de kleine Bjorn terwijl ik daar moederziel alleen lag. Een broeder keek onder het laken, legde er iets overheen en haalde hem weg. Toen ik vroeg wat ze met hem gingen doen, zei hij: ‘Dat moet je allemaal niet willen weten.’ Het werd gewoon weggepoetst. Ruim een jaar later was ik opnieuw zwanger. Na twintig weken verloor ik bloed en werd ik opgenomen. De hoofdzuster stuurde mijn man na het bezoeken naar huis. Weér was ik alleen toen ik onze dode zoon baarde. Onbegrijpelijk was het. Ik mocht het kindje – Jarno noemden we hem – wel eventjes zien, maar ik mocht hem niet vasthouden. Dat deed de zuster. Ik protesteerde niet; ik was echt

compleet lamgeslagen. Wat er daarna precies met Jarno is gebeurd, weet ik niet. Je vroeg dat soort dingen toen eigenlijk ook niet.”

Weinig troost

“Hoe anders ging dat bij Kimberly. Het was natuurlijk even goed afschuwelijk wat er was gebeurd, maar er werd heel anders omgegaan met de kleine Pax. Veel intenser. De verpleging heeft foto's gemaakt, dat was in mijn tijd ondenkbaar. Fantastisch dat het nu zo gaat. Pax was zo'n mooi manneke. En best nog wel groot! Bjorn en Jarno moeten ongeveer net zo groot zijn geweest. Ik kreeg destijds weinig troost van de mensen om me heen. Voor Jarno had ik al een babykamerijtje ingericht, toen ik thuiskwam was dat helemaal leeg. Dat hadden mijn man en mijn moeder samen gedaan, omdat ze dachten dat dat beter voor me zou zijn. Ze bedoelden het goed, maar ik vond het vreselijk. Ik moest er vooral niet te veel mee bezig zijn; dat zou maar zout in de wond strooien. Natuurlijk was ik er wél mee bezig. Ook al waren het kleine wezentjes, ik was wel heel blij met ze, en ik hield verschrikkelijk veel van ze.”

Lotgenoten

“Gelukkig hebben we Pax samen met iedereen die ons lief is, kunnen begraven. Ik zie Kimberly nog bij de begrafenis met dat kleine kistje op haar schoot zitten. Zó verdrietig vond ik dat. Maar ook weer zo veel mooier dan het vroeger bij ons is gegaan. We konden dit met elkaar doen, elkaar troosten. Dat had ik zelf ook willen hebben. Voor mijn zoons en voor ons als ouders was er geen aandacht. Ik heb het nooit tegen Kimberly gezegd, want het ging om haar verlies, maar voor mij voelde het daardoor ook een beetje als een afscheid van mijn eigen zoons. We praten door wat haar is overkomen ook meer over Bjorn en Jarno dan we eerder deden. Ze wist er altijd al van, maar ze is nu lotgenoot. Hoe het vroeger is gegaan, heb ik kunnen relativeren. Het was niet goed, maar zo was het in die tijd nu eenmaal. Gelukkig voor Kimberly is het tij gekeerd. Zij heeft het niet alleen hoeven doen.”